

Valorizace peněžitých plnění poskytovaných v rámci odškodnění pracovního úrazu a nemoci z povolání zaměstnancům nebo pozůstalým k 1. lednu 2025

Zdroj: shutterstock.com

K 1. lednu 2025 dochází znovu k poměrně výraznému navýšení jednorázové náhrady nemajetkové (duševní) újmy pozůstalých rodinných příslušníků (po zaměstnanci zemřelém v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání).

Naproti tomu rozhodný výdělek pro výpočet pozůstalostní renty (náhrady nákladů na výživu pozůstalých) řešící hmotné otázky živobytí zaměstnancem vyživovaných osob po jeho smrti v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání se stejně jako výdělek rozhodný pro výpočet tzv. úrazové renty (náhrady za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity pro samotné na zdraví poškozené zaměstnance) zvyšuje jen málo. Současně se zvyšuje též limit náhrady přiměřených nákladů spojených s pohřbem zaměstnance. Dále se zvyšuje hodnota bodu pro účely stanovení bolestného a ztížení společenského uplatnění.

V posledních letech byly zavedeny pravidelně uplatňované valorizační mechanismy uvedených odškodňovacích plnění na základě statisticky zjištěných ekonomických veličin.

Valorizace:

- 1. jednorázové náhrady nemajetkové újmy pozůstalých,**
 - 2. limitu náhrady přiměřených nákladů na pohřeb, jakož i**
 - 3. hodnoty bodu pro stanovení bolestného a ztížení společenského uplatnění**
- se odvíjí od nárůstu průměrné mzdy v národním hospodářství.

Naproti tomu navýšení rozhodného výdělku (průměrného výdělku, kterého dosahoval zaměstnanec před vznikem škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, případně dále dříve valorizovaného), jež je východiskem pro stanovení

- 1. úrazové renty (náhrady za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity)**
- 2. pozůstalostní renty (náhrady nákladů na výživu pozůstalých),** vychází z parametrů důchodového pojištění - z míry valorizace důchodů, a ta se odvíjí od růstu indexu spotřebitelských cen.

Valorizace úrazových a pozůstalostních rent v závislosti na míře valorizaci důchodů

Náhrada za ztrátu na výděleku po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání náležející zaměstnancům podle ust. § 271b zákoníku práce se upravuje (navyšuje) dle nařízení vlády č. [349/2024](#) Sb. k 1. lednu 2025 tak, že se průměrný výdělek rozhodný pro výpočet náhrady za ztrátu na výděleku nebo zvýšený podle prováděcích a souvisejících právních předpisů zvyšuje o 0,6 % a 260 Kč.

Při výpočtu výše renty se vychází z porovnání původního (průměrného) výdělku zaměstnance před vznikem škody (resp. případně již valorizovaného, tedy z tzv. rozhodného výdělku)

a současného aktuálního příjmu na zdraví poškozeného pracovníka, a to včetně jeho případného invalidního důchodu. (Přiznaný invalidní důchod proto náhradu snižuje. Renta totiž představuje rozdíl mezi součtem aktuálního příjmu a případného invalidního důchodu a původního výdělku.) Pokud je to pro zaměstnance výhodnější, tak se prvně zjišťovaný průměrný výdělek zjišťuje dle ust. § 271m odst. 1 zákoníku práce z celého předchozího kalendářního roku před vznikem škody.[\[1\]](#)

Invalidita či pobírání invalidního důchodu není podmínkou pro přiznání úrazové renty

Uznání invalidity a přiznání invalidního důchodu nebo předchozí dočasná pracovní neschopnost nejsou nezbytnou podmínkou vzniku nároku na úrazovou rentu. Zdravotní postižení či omezení v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání sice obvykle vyústí ve snížení pracovní schopnosti a snížení příjmu (nebo i neschopnost jej dosahovat prací), ale nárok na invalidní důchod poškozenému nemusí vždy vzniknout. Taková skutečnost však nevyklučuje poškozeného zaměstnance z nároku na úrazovou rentu. A ani nemusí vždy nutně dojít k uznání dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance ve smyslu právních předpisů o nemocenském pojištění. Zpravidla poškozený zaměstnanec nějakou dobu marodí (je uznán dočasně práce neschopným), ale nelze vyloučit ani případy, kdy nebude v dočasné pracovní neschopnosti.

Pokud jde o zákonný název úrazové renty, a to náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity (ust. § 271b zákoníku práce), tak jde o terminologické odlišení od jiného nároku poškozeného zaměstnance. Toto peněžitě plnění, na které je nárok dlouhodobě, je třeba terminologicky odlišit od náhrady za ztrátu na výdělků během pracovní neschopnosti podle ust. § 271a zákoníku práce. Nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti dle ust. § 271a zákoníku práce je z povahy věci časově omezen délkou podpůrní doby nemocenského dle právních předpisů o nemocenském pojištění. Toto peněžitě odškodnění zaměstnance je poskytováno ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem (před vznikem škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání) a výší (nemocenské) náhrady mzdy nebo platu (po dobu prvních 14 dnů dočasné pracovní neschopnosti) a výší následně (od 15. kalendářního dne dočasné pracovní neschopnosti státem) vypláceného nemocenského.

Aktuální mírná valorizace úrazových rent

Aktuálně nařízení vlády č. 349/2024 určuje míru valorizace úrazové renty k 1. lednu 2025 prostřednictvím navýšení rozhodného výdělku o 0,6 % a 260 Kč.

Musíme připomenout a zdůraznit, že správný výpočet navýšení se neprovádí tak, že by se o uvedené částky valorizovala přímo renta, ale rozhodný výdělek, tedy výdělek před vznikem škody na zdraví, případně již dříve valorizovaný.

Příklad:

Rozhodný výdělek činí (tedy původní výdělek činil nebo již valorizovaný výdělek činí) 30 000 Kč a dosavadní výše renty 10 000 Kč. Rozhodný výdělek se zvýší o 0,6 % a 260 Kč na 30 440 Kč (180 Kč + 260 Kč + 30 000 Kč). Náhrada se tak zvyšuje o nárůst rozhodného výdělku 440 Kč na 10 440 Kč. (Nikoliv, že se o 0,6 % a 260 Kč zvýší dosavadní náhrada, to by se zvýšila jenom na 10 320 Kč čili jen o 320 Kč.)

Valorizace rent též pro pozůstalé po zaměstnancích závislé na výživě od nich - vdovy, vdovce a sirotky

Na stejném principu valorizace průměrného (rozhodného) výdělku je postavena i valorizace rent pro pozůstalé, kterým byl zemřelý zaměstnanec povinován výživou, a to náhrad nákladů na výživu pozůstalých (ust. § 271h zákoníku práce). Při výpočtu náhrady nákladů na výživu pozůstalých se rovněž vychází z průměrného výdělku zaměstnance zjištěného před jeho smrtí (případně již následně valorizovaného) s tím, že:

1) pokud zemřelý před svou smrtí poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu jedné osobě, pak náhrada nákladů na výživu pozůstalých činí 50 % uvedeného průměrného výdělku,

2) Pokud poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu více osobám, činí náhrada 80 % průměrného výdělku.

Je-li tedy více pozůstalých splňujících uvedenou podmínku (závislosti na výživě od zaměstnance), rozdělí se náhrada mezi ně. Náhrada nákladů na výživu všech pozůstalých však nesmí úhrnem převýšit částku, do které by příslušela (samotnému) zemřelému zaměstnanci náhrada za ztrátu na výdělku (tedy jeho vlastní úrazová renta, kdyby nezemřel).

Od částek připadajících na jednotlivé pozůstalé se odečte důchod přiznaný pozůstalým z důvodu smrti zaměstnance (odečítá se tedy důchod vdovský, vdovecký a sirotčí). K případnému výdělku pozůstalých se přitom nepřihlíží.

Do kdy se renty vyplácejí

Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (pozůstalostní renta) se neposkytuje déle, než by příslušela náhrada za ztrátu na výdělku (úrazová renta) samotnému zemřelému. Úrazová renta přitom náleží zaměstnanci nejdéle do konce kalendářního měsíce, v němž dovršil věk 65 let nebo důchodový věk, je-li důchodový věk vyšší než 65 let, anebo do data přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění.

Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (úrazová renta) proto přísluší pozůstalým, kterým zemřelý zaměstnanec výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat, a to do doby, do které by tuto povinnost měl, nejdéle však do konce kalendářního měsíce, ve kterém by zemřelý zaměstnanec dosáhl 65 let věku nebo důchodového věku, je-li jeho důchodový věk vyšší než 65 let. Nárok na rentu tak je jen po dobu, po kterou byl náleželo od zemřelého výživné. Nezaopatřené děti tak na ni ztrácí nárok, jakmile dosáhnou schopnosti se sami živit, např. dokončením studia.

Jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých

Podle ust. § 271i odst. 1 zákoníku práce náleží jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých (po zaměstnanci, který zemřel v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání)

- manželovi (event. registrovanému partnerovi nebo nově od 1. 1. 2025 ve smyslu ust. § 655 odst. 2 o. z. i partnerovi) zemřelého zaměstnance
- dítěti zemřelého zaměstnance (a to nejen dítěti nezaopatřenému, ale i dítěti zletilému čili tzv. dospělému, a to i výdělečně činnému),
- rodiči zemřelého zaměstnance (a to i když nežil se zaměstnancem ve společné domácnosti).

Jednorázová náhrada nemajetkové újmy na základě ust. § 271i odst. 3 zákoníku práce náleží i dalším osobám v poměru rodinném nebo obdobném, které smrt zaměstnance pociťují jako vlastní újmu. Půjde především např. o družku zaměstnance nebo druha zaměstnankyně.

Odškodnění duševních útrap pozůstalých ve výši dvacetinásobku průměrné mzdy

Výše náhrady je (dle ust. § 271i odst. 2 zákoníku práce) odvozena od dvacetinásobku průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém vznikne pozůstalému právo na jednorázovou náhradu (rozhodující je den úmrtí zaměstnance). Pro odškodnění za úmrtí v roce 2025 je tak rozhodující výše průměrné mzdy za 1. až 3. čtvrtletí roku 2024. Výši průměrné mzdy vyhledává Ministerstvo práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů, a to na základě údajů Českého statistického úřadu (ust. § 271i odst. 4 zákoníku práce).

Sdělení Ministerstva práce a sociálních věcí č. [411/2024](#) Sb. určuje jako výchozí částku průměrnou mzdu (za 1. a 3. čtvrtletí r. 2024) ve výši 45 107 Kč. Pro rok 2025 tak činí jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých 902 140 Kč a po zaokrouhlení na celé stokoruny nahoru ve smyslu ust. 271i odst. 2 zákoníku práce 902 200 Kč oproti dosavadním 848 600 Kč pro rok 2024. Meziroční nárůst tak činí 53 600 Kč.

Nárok na reparaci duševní újmy má každý pozůstalý samostatně, ale oba žijící rodiče zaměstnance se spolu musejí rozdělit-dostávají jen polovinu peněžitého nároku

Na uvedenou částku v její plné výši má nárok každý z pozůstalých (manžel, dítě nebo jiná osoba) samostatně. Je-li však náhrada vyplácena oběma rodičům, vyplatí se každému z nich polovina částky čili 451 100 Kč.

O výši odškodnění vůbec nerozhoduje výše mzdy nebo platu zaměstnance. (Nárok není podmíněn ani existencí vyživovací povinnosti zemřelého zaměstnance k pozůstalé osobě.) Částka odškodnění je stejně vysoká pro pozůstalého po zaměstnanci, který vykonával hůře placené pomocné práce, i pro pozůstalého po vysoce kvalifikovaném a nadstandardně odměňovaném zaměstnanci. O výši částky, kterou musí zaměstnavatel, resp. jeho pojišťovna vyplatit pozůstalým, tak nerozhodují výdělkové poměry zaměstnance, ale počet pozůstalých osob, které na ni mají nárok.

Jednorázová náhrada nemajetkové újmy se liší od pozůstalostní renty

Naposledy zmíněná jednorázová náhrada nemajetkové újmy není totéž, co již dříve-shora zmíněná pravidelná renta pozůstalým, které zemřelý zaměstnanec vyživoval, tedy náhrada nákladů na výživu pozůstalých, jež náleží zejména vdovám, vdovcům a sirotkům po zaměstnanci, popř. dalším osobám, kterým zaměstnanec výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat. Pravidelná renta je určena na úhradu nákladů živobytí, kdežto jednorázové odškodnění kompenzuje nehmotnou újmu (duševní útrapy).

Náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem

Podobně jako jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých (dle ust. § 271i zákoníku práce) je valorizována k 1. 1. 2025 rovněž výše náhrady přiměřených nákladů spojených s pohřbem (ust. § 271g zákoníku práce). Náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem tvořená výdaji na zřízení pomníku nebo desky je poskytována do výše nejméně jedenapůlnásobku průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém na tuto náhradu vznikne právo. Výše této náhrady se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru. (Ust. § 271g odst. 2 zákoníku práce) Náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem přísluší tomu, kdo tyto náklady vynaložil. Od přiměřených nákladů spojených s pohřbem se odečítá pohřebné (ust. § 271g odst. 1 zákoníku práce). Náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem tvoří dále výdaje účtované za pohřeb, hřbitovní poplatky, výdaje na úpravu pomníku nebo desky, cestovní výlohy a jedna třetina obvyklých výdajů na smuteční ošacení osobám blízkým

(ust. § 271g odst. 2 zákoníku práce).

I tady tak dochází k valorizaci náhrady na základě údajů vyhlášených MPSV ve Sbírce zákonů (dle ust. § 271g odst. 3 zákoníku práce). Maximální částkou náhrady přiměřených nákladů spojených s pohřbem je pro rok 2024 částka 63 700 Kč, nově pro rok 2025 půjde o částku 67 700 Kč.

Bolestné a ztížení společenského uplatnění

Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění se podle ust. § 271c zákoníku práce poskytuje zaměstnanci jednorázově, a to nejméně ve výši podle nařízení vlády č. [276/2015](#) Sb. , v platném znění.

Náhradou za bolest a ztížení společenského uplatnění se odškodňuje nemateriální **újma zaměstnance vzniklá v souvislosti s poškozením zdraví následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání**. Tělesné a duševní strádání při škodné události na zdraví a v době léčení se odškodňuje náhradou za bolest. Trvalé zdravotní následky projevující se v omezené možnosti zapojení do různých životních činností se odškodňují náhradou za ztížení společenského uplatnění.

Jednorázová náhrada za bolest a za ztížení společenského uplatnění se vypočítá tak, že bodové ohodnocení bolesti nebo ztížení společenského uplatnění stanovené nařízením vlády se násobí hodnotou bodu. Hodnota bodu se rovněž odvozuje od průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné na základě údajů Českého statistického úřadu za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, v němž vznikla povinnost provést hodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění. Jeden bod má hodnotu 1 % takto zjištěné výše průměrné mzdy. Hodnota bodu se proto zvyšuje od 1. 1. 2025 na 451,07 Kč pokud se provádí lékařské hodnocení bolesti a následků pracovního úrazu nebo nemoci z povolání v r. 2025. (Příslušné nařízení vlády neupravuje problematiku zaokrouhlování ani na celé koruny, ani na celé stokoruny. Neodkazuje ani na nějaký typ sdělení vyhlášený ve Sbírce zákonů. Z logiky věci se proto použije sdělení MPSV o výši průměrné mzdy pro účely zákoníku práce.)

Richard W. Fetter,
právník

[1] Srov. ust. § 271m odst. 1 zákoníku práce a ust. § 354 zákoníku práce.